

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรเป็นอาหารและยาของประชาชนในชุมชนจังหวัดนครนายก แบ่งการวิจัยเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการศึกษากระบวนการเรียนรู้และการสืบทอดภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรเป็นอาหารและยาของประชาชนทั่วไป โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ส่วนที่สองเป็นการศึกษากระบวนการเรียนรู้และการสืบทอดภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรเป็นอาหารและยาของผู้มีความรู้ด้านสมุนไพรและหมอชาวบ้าน โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรเป็นอาหารมาจากครอบครัวและบรรพบุรุษ รองลงมาคือ การบอกเล่าของเพื่อนและคนรู้จัก/การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์กับผู้อื่น สำหรับเหตุผลหรือแรงจูงใจในการเรียนรู้ ส่วนใหญ่เห็นว่าสมุนไพรมีประโยชน์ต่อร่างกาย รองลงมาคือ มีความสนใจส่วนตัว ส่วนการถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรเป็นอาหาร ส่วนใหญ่ถ่ายทอดให้กับลูกหลาน/คนในครอบครัว รองลงมาคือ เพื่อนและคนรู้จักทั่วไป วิธีการที่คนส่วนใหญ่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ คือ การบอกเล่าให้ฟังแบบปากต่อปาก รองลงมาคือ การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เช่นเดียวกับเรื่องการใช้สมุนไพรเป็นอาหาร ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรเป็นยามาจากครอบครัว/บรรพบุรุษ รองลงมาคือ การบอกเล่าของเพื่อนและคนรู้จัก/การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์กับผู้อื่น เหตุผลที่คนส่วนใหญ่เรียนรู้เรื่องการใช้สมุนไพรเป็นยา คือ เห็นว่าเป็นประโยชน์ เนื่องจากสมุนไพรหาง่ายและประหยัดกว่ายาแผนปัจจุบัน รองลงมาคือ มีความจำเป็น ประชาชนส่วนใหญ่ถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกหลานและคนในครอบครัว รองลงมาคือ เพื่อนและคนรู้จักทั่วไป วิธีการที่คนส่วนใหญ่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ คือ การบอกเล่าให้ฟังแบบปากต่อปาก รองลงมาคือ การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง สำหรับกระบวนการเรียนรู้และการสืบทอดภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรเป็นอาหารและยาจากผู้ที่มีความรู้ด้านสมุนไพรและหมอชาวบ้าน พบว่า ผลการสนทนากลุ่มที่ได้จากแต่ละอำเภอมีความคล้ายคลึงกัน และคล้ายคลึงกับผลที่ได้จากการสอบถามประชาชนทั่วไป

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนจังหวัดนครนายกมีการสั่งสมความรู้และภูมิปัญญาในเรื่องการใช้สมุนไพรเป็นอาหารและยาไว้มากมาย แต่ยังขาดการรวบรวมที่เป็นระบบ จึงควรมีการสืบค้น สอบถาม วิเคราะห์จัดระบบ แล้วเผยแพร่แก่ชุมชนเพื่อประโยชน์ในการศึกษา และเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมิให้สูญหายไป

The objective of this study was to evaluate the learning process and how the knowledge was passed on from person to person on the use of herbal food and medicines in the communities in Nakhonnayok. The study was divided into 2 parts. First, self-administered questionnaires were used to collect the data from general population. Focus group interviews were conducted to gain the insight from the experts and herbalists.

In general population, the results indicated that people mainly learned about the use of herbal food from their family and ancestors. Friends were the second source of information. The health benefits gained from taking herbal food was the main reason people wanted to learn about it. Personal interest was the second reason. People passed on the knowledge on the use of herbal food firstly to their children and family members and secondly to their friends. The major way of knowledge sharing was by word-of-mouth. Demonstration was another way of sharing.

In consistent with that of herbal food, the major source of knowledge on the use of herbal medicines in the general population was from family and ancestors. Another source of knowledge was from information sharing with others and experience. Results showed that people wanted to learn about herbal medicines because of firstly its benefit and secondly their need. The major way of knowledge sharing on the use of herbal medicines was by word-of-mouth. Demonstration was another way of sharing.

The results of focus group interviews indicated that the learning process and the way the knowledge was passed on among the experts and herbalists were similar to those of the general population.

In summary, knowledge on the use of herbal food and medicines has been informally shared among people in Nakhonnayok. The formal way of providing knowledge such as educational program provided by health care professionals should be implemented to better support and promote the proper use of herbal food and medicines.